

Spis treści

Wprowadzenie

Problematyka badawcza	11
Etymologia i semantyka pojęć: <i>postęp</i> , <i>modernizacja</i> . Proponowane ujęcia badawcze.....	30

Część I. METODOLOGIA BADAŃ. TEZY I USTALENIA WSTĘPNE

Rozdział I. Kultura jako semiosfera

1.1.1. Mechanizmy rozwoju kultury w świetle Iotmanowskiej koncepcji semiosfery	51
1.1.2. Grupy kulturotwórcze – charakterystyka. Uczenie się kultury a systemy kształcenia	68

Rozdział II. Język w kulturze – kultura jako język

1.2.1. Kultura – język – rzeczywistość. Językowy obraz świata.....	107
1.2.2. Rosyjscy i irańscy reformatorzy języka wobec wyzwań swoich czasów	123

Część II. MODERNIZACJA W ROSJI

Rozdział I. Od Piotra I do dekabryzmu. Dwa oblicza postępu

2.1.1. Modernizacyjny projekt państwa Piotra Wielkiego na tle wcześniejszych wzorców władcy i władzy	167
2.1.2. Dekabryzm. Nowa wizja relacji jednostka – władza w świetle semantyki słów: <i>wolność</i> , <i>postęp</i> , <i>obywatel</i> , <i>oświecenie</i> , <i> służba</i> , <i>ojczyzna</i>	198

Rozdział II. Tożsamość kultury w perspektywie zmagani

„rodzimego” z „obcym”. Dylemat *Rosja – Zachód*

2.2.1. Rosyjscy okcydentaliści jako kontynuacja i transformacja dekabryzmu. Problem indywidualizacji	219
2.2.2. Słowianofilstwo. Symbole tożsamości grupowej.....	241

Rozdział III. Narastanie informacyjności systemu – ku eksplozji

2.3.1. „Lud” – cel czy narzędzie? Semantyka słowa w ujęciu inteligencji.....	257
2.3.2. Imperium i jego misja w monadycznych koncepcjach Mikołaja Danilewskiego i Konstantego Leontjewa. Zapowiedź zamknięcia się systemu kultury.....	272

Rozdział IV. Rewolucja jako eksplozja znaczeń. Podstawy nowego metatekstu kultury

2.4.1. Istota i znaczenie rewolucji w wybranych tekstach publicystycznych i literackich epoki. Źródła nihilizmu.....	289
2.4.2. Rewolucja kulturalna i tworzenie nowego metatekstu kultury.....	305

C z ę ś ć III. MODERNIZACJA W IRANIE

Rozdział I. Iran Kadzarów. Od rewolucji odgórnej do rewolucji konstytucyjnej

3.1.1. Przedislamskie oraz islamskie wzorce władcy i władzy	321
3.1.2. Semantyka słów: <i>postęp</i> , <i>prawo</i> , <i>wolność</i> , <i>humanizm</i> , <i>naród</i> w pismach Mirzy Malkom-chana, Mirzy Jusufa Mostaszara Tabriziego i kontynuatorów	337
3.1.3. Duchowieństwo wobec idei <i>postępu</i> . Sejjed Dżamal ad-Din Afqani i szejch Fazlallah Nuri.....	382
3.1.4. Treść pierwszej irańskiej <i>Konstytucji</i> . Duchowieństwo a świecka inteligencja – wynik walki o dominację.....	402

Rozdział II. Rekonfiguracja kultury. Iran pod panowaniem Rezy Szacha Pahlawiego

3.2.1. Opozycja <i>doulat – mellat</i> . Spuścizna okresu <i>maszrute</i> na tle wyzwań epoki modernizacji-westernizacji.....	419
3.2.2. Irański „Piotr Wicłki” – reformy Rezy Szacha Pahlawiego	435

Rozdział III. Panowanie Mohammada Rezy (1945–1979). Narastanie sprzeczności w obrębie semiosfery

3.3.1. Modernizacyjny projekt kultury Mohammada Rezy Pahlawiego.....	448
3.3.2. Tożsamość ideowa irańskiej inteligencji. Poszukiwanie i konceptualizacja granicy „swojego” i „obcego”	459

Rozdział IV. Porewolucyjny ład świata Irańczyków. Nowy metatekst kultury

3.4.1. Ruhollah Musawi Chomceni jako spadkobierca tradycyjnego systemu modelującego	477
3.4.2. Rewolucja kulturalna i tworzenie nowego metatekstu kultury. Idea <i>szahadatn</i>	491

C z ę ś ć IV. PERSPEKTYWA PORÓWNAWCZA. PRÓBA PODSUMOWANIA

4.1. Dekabryzm w Rosji i <i>maszrute</i> w Iranie – ustalenie „warunków konfrontacji”	507
4.2. Wzrost ku samookreśleniu. Rosja epoki Mikołaja I i Iran pod rządami Rezy Szacha Pahlawiego	512
4.3. Dezintegracja kultury. Między utopią futurystyczną a retrospektywną.....	515
4.4. Rewolucje jako „eksplozje”. Odpowiedź kultury na wyzwanie postępu i modernizacji.....	516

Zakończenie..... 519

Bibliografia..... 527

Резюме. Культура в столкновении с модернизацией и прогрессом. Россия и Иран в сравнительной перспективе..... 559

Summary. Culture against progress and modernization. Russia and Iran in the comparative perspective..... 573

Indeks nazwisk..... 587